

Vammaispalveluja koskeva lakiuudistus

Sanna Ahola, erityisasiantuntija, OTK

Sosiaalihuollon palvelujärjestelmän tavoitteet

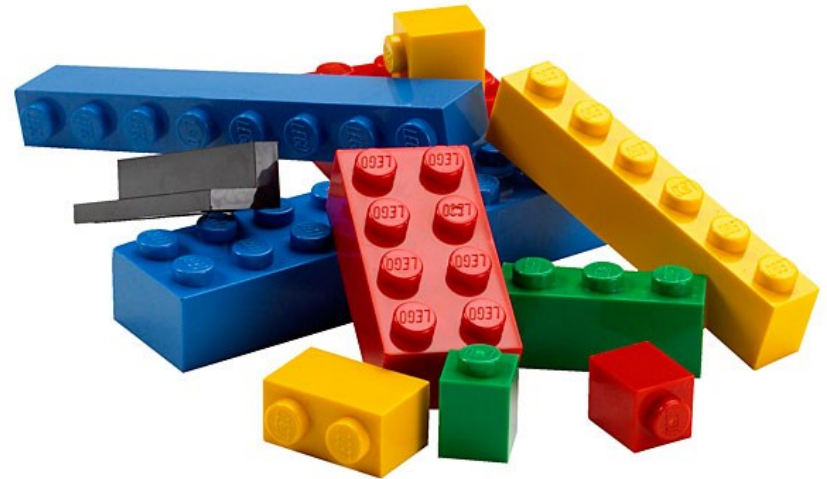
- Sosiaalihuollon palvelujärjestelmän pohjana PL 19 § ja 22 §:
 - oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon
 - julkisen vallan velvoite turvata riittävät sosiaali- ja terveystalvet
 - julkisen vallan velvoite turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.
- Sosiaalihuoltolain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on mm.
 - vähentää eriarvoisuutta ja edistää osallisuutta;
 - turvata yhdenvertaisin perustein tarpeenmukaiset, riittävät ja laadukkaat sosiaalipalvelut;

Vammaispalvelujen ominaispiirteitä

- Vammaispalvelulain 1 §:n mukaan lain lain tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä.
- Oleellisia näkökohtia vammaispalveluissa:
 - Yhdenvertaisen osallisuuden mahdollistaminen eri palvelujen ja tukitoimien turvin
 - Jokapäiväisissä toimissa ja eri rooleissa selviytyminen (koti, perhe, työ, opiskelu, vapaa-aika)
 - Vammaisten lasten kehityksen turvaaminen yhdenvertaisesti ikäryhmän kanssa
 - Vammaispalvelujen tarve on yleensä pysyvä, eikä vammaispalvelujen tavoitteena ole paraneminen vaan toimintarajoitteen kompensoiminen ja siten yhteisössä elämisen mahdollistaminen.

Vammaispalvelulain uudistuksen taustoja

- STM asetti 2013 työryhmän, jonka tehtävänä oli
 - sovittaa yhteen vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki vammaryhmien yhdenvertaisten palvelujen turvaamiseksi ja
 - selvittää uudistamistarpeet ottaen huomioon toimintaympäristön muutokset, YK:n vammaisyleissopimus ym.
- Työryhmä antoi ehdotuksensa 2015
- Uusi hallitusohjelma asetti jatkovalmistelulle reunaehdoja:
 - säästöt
 - sääntelyn sujuvoittaminen

Valmistelun keskeiset tavoitteet

- Vammaryhmien yhdenvertainen kohtelu: Vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki yhdistetään toimintakykyyn perustuvaksi laiksi.
- Välttämättömien erityispalvelujen turvaaminen säästötavoitteesta huolimatta.
- Yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja itsemääräämisoikeuden vahvistaminen:
 - tuki omannäköiseen elämään
 - itsenäinen asuminen + tarvittava tuki
 - lasten ja nuorten palvelut - perheet
- Yksilöllisten palvelujen ja vaikuttavan prosessin turvaaminen uudessa toimintaympäristössä
- Lakien etusijajärjestyksen kirkastaminen (yleislaki-erityislaki, vammaispalvelut-vanhuspalvelut)

Vammaislainsäädännön jatkovalmistelun organisointi ja aikataulu

- Valmistelu virkatyönä
- Selvityshenkilö teki ehdotukset vaihtoehtoisista säästöjen toteuttamistavoista sekä lain soveltamisalasta lokakuussa 2016
- Säästötavoitteen kokoluokka hallituksen päätöksen mukainen
- Avoin valmistelu ja yhteistyö asianosaistahojen kanssa
- Lausunnonle keväällä 2017
- Hallituksen esitys keväällä 2018
- Voimaan 2020

Avun ja tuen tarpeisiin vastaavat palvelut

- valmennus ja tuki *
- henkilökohtainen apu
- asumisen tuki ja palvelut
- tuki esteettömään asumiseen
- lyhytaikainen huolenpito
- päiväaikainen toiminta
- liikkumisen tuki ja palvelut *
- taloudellinen tuki
- muut palvelut lain tarkoituksen toteuttamiseksi

Pääosin (*) subjektiivinen oikeus

Määrärahasidonnaisia

Uutta tai uudistuvaa (luonnoksen mukaan)

- Toisen henkilön apu ja tuki itsenäiseen suoriutumiseen
 - Valmennus ja tuki
 - Henkilökohtainen apu
- Asumista tukevien palvelujen kokonaisuuden uudistaminen
- Lyhytaikainen huolenpito
- Liikkumista tukevien palvelujen monipuolistaminen ja järjeistäminen
- Lasten ja nuorten palvelujen erityispiirteiden entistä tarkempi huomioiminen

Yleistä lausuntopalautteesta

- Kokonaisuudistus sekä vammaispalvelulain ja kehitysvammalain yhteensovittaminen tärkeää ja tarpeellista
- Uudistus vahvistaa vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden ja osallisuuden toteutumista
- Vammaisten lasten ja nuorten osallistumisen mahdollisuudet vahvistuvat
- Subjekttiivisten oikeuksien säilyminen ja tarvelähtöisyyden korostuminen tärkeää
- Lakiehdotus huomioi YK:n vammaissopimuksen tavoitteet ja periaatteet, kuten osallisuuden ja osallistumisen

Lausuntopalaute eri palvelujen osalta

- Tarkennusta tarvitaan etenkin valmennusta ja tukea sekä henkilökohtaista apua, asumisen tukea sekä liikkumista tukevia palveluja koskeviin säännöksiin
- Henkilökohtaisen avun voimavararajaus jakoi mielipiteitä
- Valmennus ja tuki hyvä ja tarpeellinen kokonaisuus, tarvitaan selkeytystä suhteessa muuhun lainsäädäntöön
- Liikkumisen tuen ja palvelujen vaihtoehtoja kannatettiin, mm. tukea auton käyttöön vaihtoehtona kuljetuspalvelulle
- Vammaisten lasten kodin ulkopuolisessa asumisen lainsäädäntöpohja jakoi mielipiteitä, eniten kannatusta sai vammaispalvelulaissa säätäminen
- Asiakasmaksut: Osan nykyisin erityispalveluja saavien henkilöiden siirtyminen sosiaalihuoltolain palvelujen piiriin aiheutti kritiikkiä. Toisaalta nähtiin palvelujen maksuttomuuden vinouttava vaikutus lainvalintaan

Uudistuksen rajapinnat

- Sote- ja aluehallintouudistus
- Itsemääräämisoikeuslainsäädäntö
- Kuntoutuskomitean työ -> tavoitteena kokonaisuudistus
- Asiakasmaksulainsäädännön uudistus
- LVM: Liikennekaari ja muut yleistä liikkumista koskevat muutokset

KIITOS!

